

เทศกาลทานาบาตะ

อิสริยาภรณ์ สมบัติใหม่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, เชียงใหม่, ประเทศไทย

Tanabata

Aitsariyaphon Sombutmai

Rajamangala University of Technology Lanna, Chaing Mai, Thailand.

Article Info

Vol. 3 No. 2

(July - December 2024)

Research Article

Article History:

Received 12 July 2024

Revised 30 July 2024

Accepted 27 August 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น 2) เทศกาลและพิธีกรรมสำคัญในประเทศญี่ปุ่น 3) เทศกาล/พิธีกรรมทานาบาตะ 4) การพัฒนาพิธีกรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 5) บทสรุป องค์ความรู้จากบทความนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวญี่ปุ่น รวมถึงการตีความตำนานที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น การเคารพความสัมพันธ์ระหว่างดวงดาวกับโลก และการสร้างความหวังในชีวิตผ่านการขอพรจากดวงดาว

คำสำคัญ:

ทานาบาตะ,
ตำนานดวงดาว,
วัฒนธรรมญี่ปุ่น,
ความเชื่อญี่ปุ่น,
งานเทศกาลญี่ปุ่น

Corresponding Author,

E-mail:

Aitsariyaphon_so65@live.rmutl.

ac.th

Keywords:

Tanabata,
Star legend,
Japanese culture,
Japanese beliefs,
Japanese festivals

Abstract

In this academic article, the author will present 1) basic knowledge about Japan, 2) important festivals and rituals in Japan, 3) Tanabata festivals/rituals, 4) the development of rituals into a creative economy, and 5) a conclusion. Knowledge from this article will help to understand the culture and beliefs of the Japanese people, including the interpretation of legends passed down from generation to generation, respect for the relationship between the stars and the Earth, and creating hope in life through praying to the stars.

1. บทนำ (Introduction)

เทศกาลทานาบาตะ (Tanabata) เป็นเทศกาลดั้งเดิมของญี่ปุ่นที่จัดขึ้นในวันที่ 7 เดือน 7 (กรกฎาคม) ของทุกปี มีรากฐานมาจากตำนานความรักระหว่างเจ้าหญิงทอผ้าโอริฮิเมะและชายเลี้ยงวัวฮิโกโบชิ ทั้งสองถูกแยกจากกันโดยทางช้างเผือกและได้รับอนุญาตให้พบกันเพียงปีละครั้งในวันนี้ (Japan National Tourism Organization [JNTO], 2023) ในช่วงเทศกาลผู้คนจะเขียนคำอธิษฐานลงบนแผ่นกระดาษเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “ทังซะกุ” (Tanzaku) แล้วนำไปแขวนไว้กับกิ่งต้นไม้อเพื่อขอพรจากดวงดาว (JNTO, 2023)

เทศกาลทานาบาตะมีการเฉลิมฉลองทั่วทั้งประเทศญี่ปุ่น โดยแต่ละภูมิภาคมีการจัดงานที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ตัวอย่างเช่น เทศกาลทานาบาตะเมืองเซนได (Sendai Tanabata Festival) ในจังหวัดมิเยะจิ เป็นงานที่มีชื่อเสียงและยิ่งใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น ในช่วงเทศกาลเมืองเซนไดจะเต็มไปด้วยการประดับตกแต่งด้วยเครื่องประดับกระดาษสีสันสดใส รวมถึงขบวนพาเหรดและกิจกรรมเฉลิมฉลองที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก (JNTO, 2022)

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับเทศกาลทานาบาตะที่ถึงแม้ว่าจะมี ประวัติศาสตร์ยาวนานแต่ในปัจจุบัน เทศกาลนี้สามารถถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายบริบท ทั้งในด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมและการศึกษา ตัวอย่างเช่น หลายเมืองในญี่ปุ่นได้นำเทศกาลนี้มาเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ (JNTO, 2023) นอกจากนี้ โรงเรียนและมหาวิทยาลัยบางแห่งยังนำเทศกาลทานาบาตะมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นและการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ผ่านกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับตำนาน การเขียนคำอธิษฐาน และการตกแต่งกระดาษทังซะกุ (JNTO, 2022) อีกทั้งในภาคธุรกิจ ห้างสรรพสินค้าและสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ใช้แนวคิดของเทศกาลทานาบาตะมาสร้างแคมเปญทางการตลาด เช่น การตกแต่งสถานที่ในธีมของทานาบาตะและการจัดโปรโมชั่นพิเศษที่เชื่อมโยงกับแนวคิดของความปรารถนาและความหวัง ซึ่งช่วยเพิ่มประสบการณ์ให้กับลูกค้าและส่งเสริมยอดขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (JNTO, 2023)

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่น ชื่ออย่างเป็นทางการ ประเทศญี่ปุ่น เป็นรัฐเอกราชหมู่เกาะในเอเชียตะวันออก ตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกนอกฝั่งตะวันออกของแผ่นดินใหญ่เอเชีย ทางตะวันตกติดกับคาบสมุทรเกาหลีและประเทศจีน โดยมีทะเลญี่ปุ่นกั้น ส่วนทางทิศเหนือติดกับประเทศรัสเซีย มีทะเลโอค็อตสค์เป็นเส้นแบ่งแดน และทางทิศใต้ติดกับทะเลจีนตะวันออก, ทะเลฟิลิปปิน และประเทศไต้หวัน อาณาเขตของญี่ปุ่นตั้งอยู่ในบริเวณวงแหวนไฟครอบคลุมหมู่เกาะประมาณ 14,125 เกาะ ด้วยพื้นที่ 377,975 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยเกาะหลักจำนวน 5 เกาะได้แก่ ฮนชู, ฮกไกโด, ชิโกกุ, คิวชู และโอกินาวะ ซึ่งคิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 97 ของประเทศ ประเทศนี้มีวัฒนธรรมที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 1,000 ปี ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนและเกาหลี ในยุคเมจิ (1868-1912) ญี่ปุ่นได้เปิดประเทศและรับอิทธิพลจากตะวันตก ทำให้วัฒนธรรมญี่ปุ่นในปัจจุบันเป็นการผสมผสานระหว่างดั้งเดิมและสมัยใหม่ ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นกับประเทศอื่น

ญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งกับหลายประเทศ โดยเฉพาะกับจีนและเกาหลี ในยุคเมจิ ญี่ปุ่นได้เปิดประเทศและรับอิทธิพลจากตะวันตก ทำให้วัฒนธรรมญี่ปุ่นในปัจจุบันเป็นการผสมผสานระหว่างดั้งเดิมและสมัยใหม่ (Nakamura, 2024) ผลกระทบของเทคโนโลยีญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจโลก ญี่ปุ่นเคยเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีและอิเล็กทรอนิกส์ ในช่วงปี 1980 หลายบ้านมีสินค้าแบรนด์ญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ในยุคเซมิคอนดักเตอร์และ AI ญี่ปุ่นสูญเสียความเป็นผู้นำ ประเทศอย่างไต้หวัน (TSMC) เกาหลีใต้ (Samsung) และจีน (SMIC) ครองส่วนแบ่งตลาดรวมกันกว่า 85% การสูญเสียสถานะผู้นำทางเทคโนโลยีของญี่ปุ่นส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2025) ช่องว่างของความรู้ที่ยังไม่ได้รับการสำรวจเกี่ยวกับการเมืองและสังคมญี่ปุ่น การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบระหว่างไทยและญี่ปุ่นพบว่า ทั้งสองประเทศมีระบอบการปกครองและสถาบันทางการเมืองคล้ายคลึงกัน แต่ญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญที่มีเสถียรภาพมากกว่าไทย นอกจากนี้ ญี่ปุ่นเน้นการพัฒนาเทคโนโลยี ทำให้เศรษฐกิจรุดหน้ากว่าไทย ในมิติด้านสังคม ญี่ปุ่นมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมน้อยกว่าไทย (กิริพัฒน์ เขียนทองกุล และนรชิต จิรส์ธรรม, 2022)



2. ภาพที่ 1 แผนที่ประเทศญี่ปุ่น

3. ที่มา : องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2022)

4.

เทศกาลและพิธีกรรมสำคัญในประเทศญี่ปุ่น

ฤดูกาลทั้ง 4 ฤดูกาลของประเทศญี่ปุ่นต่างเต็มไปด้วยธรรมชาติที่โดดเด่นและความสนุกสนานตามฤดูกาลตลอดทั้งปีเทศกาลต่าง ๆ มักจัดขึ้นโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการอ้อนวอนเพื่อการตั้งถิ่นฐานหรือการแสดงความเคารพต่อสิ่งที่ได้รับจากธรรมชาติ งานเทศกาลบางแห่งที่มีชื่อเสียงมากจัดขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองแก่สิ่งสำคัญต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ และหิมะ นอกจากนี้งานเทศกาลยังเป็นกิจกรรมที่ร่วมสร้างชุมชนซึ่งบางแห่งเป็นงานในระดับประเทศและบางแห่งเป็นงานในระดับท้องถิ่น เทศกาลมักจะดึงเอาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวผู้คนออกมาเสมอ (JNTO, 2022) ยกตัวอย่างเทศกาลตามฤดูกาลได้ดังนี้ ฤดูใบไม้ผลิ (มีนาคม-พฤษภาคม) เทศกาลดอกบ๊วยมีโตะในจังหวัดอิบารากิ จะพาคุณไปยังทุ่งหญ้าชนผืนที่มีต้นพลัมสีขาวอมชมพูบานสะพรั่ง เทศกาลนี้จัดตั้งขึ้นตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม และเป็นงานเทศกาลที่ใหญ่ที่สุดหนึ่งในภูมิภาคญี่ปุ่น ตะวันออก ต้นบ๊วยกว่า 3,000 ต้น กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งเปรียบเสมือนการกล่าวสวัสดีให้กับฤดูหนาวอันยาวนาน ฤดูร้อน (มิถุนายน-สิงหาคม) เทศกาลอะซึตะในจังหวัดไอจิ จัดแสดงโคมไฟที่ผสมผสานกันอย่างลง

ตัวกับอาหารที่อร่อยและการเต้นรำ เทศกาลนี้จะขึ้นในบริเวณศาลเจ้าที่มีอายุเกือบ 2,000 ปี ดังนั้นจึงเป็นโอกาสดีที่จะสัมผัสกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีเนื้อหาด้านวัฒนธรรมอยู่ด้วยนั้นทำให้รู้สึกได้ถึงบรรยากาศในสมัยสงครามศักดินาของญี่ปุ่น เทศกาลนาซาวะ ฮักคุมังโกะกุ เป็นเทศกาลที่สามารถชมการแสดงของชามูโรที่นำเสนอการแสดงกองและขบวนพาเหรดที่อลังการ ฤดูใบไม้ร่วง (กันยายน-พฤศจิกายน) เทศกาลโอวาระ คะเซะ โนะ บง เริ่มต้นจัดขึ้นเพื่อแสดงความเคารพต่อสายลมและสวดขอพรให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติจากธรรมชาติ เทศกาลนี้ประกอบด้วยการแสดงดนตรี ดำนานท้องถิ่น ขบวนแห่ และการเต้นรำที่สวยงาม ซึ่งล้วนแต่ให้ประสบการณ์ที่น่าจดจำ และฤดูสุดท้ายคือ ฤดูหนาว (ธันวาคม-กุมภาพันธ์) เทศกาลที่เกิดขึ้นจากประวัติศาสตร์และเพื่อวิงวอนให้ญี่ปุ่นรอดพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บได้แก่เทศกาลคาซูกะ วากามิยะ อนมัทซิริ เป็นเทศกาลที่คุณจะได้ชมการแสดงดนตรีภายใต้บรรยากาศสมัยศักดินาญี่ปุ่นโดยผู้แสดงจะแต่งกายในชุดญี่ปุ่นโบราณ (JNTO, 2022) ศาสนาหลักในญี่ปุ่นคือ ชินโต ศาลเจ้าชินโตทั่วประเทศมีพิธีกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นอย่างมากมายตลอดทั้งปี และหนึ่งในพิธีที่สำคัญที่สุดคือ คิเกนไซ (Kigensai) ซึ่งเป็นอนุสรณ์แห่งความเป็นปึกแผ่นของประเทศญี่ปุ่น เมื่อจักรพรรดิจินมุ (Jinmu) ขึ้นครองบัลลังก์เมื่อ 660 ปีก่อนคริสตกาล พิธีเหล่านี้มักมีมิโคชิ (mikoshi) ซึ่งเป็นซุ้มศาลเจ้าที่ถูกแบกและแห่ไปตามท้องถนน ด้วยความเชื่อที่ว่ามีวิญญาณของเทพเจ้าสถิตอยู่ มิโคชิมักต้องการให้ผู้คนแบกซุ้มศาลเจ้าไปทั่วบริเวณใกล้เคียงสำหรับพิธีการเฉลิมฉลองเหล่านี้ หากคุณโชคดีจริง ๆ คุณก็อาจได้รับโอกาสเป็นผู้แบกด้วยตัวคุณเอง ซึ่งแน่นอนว่าเป็นโอกาสที่หายากในการเข้าร่วมพิธีที่มักจะเป็นการเฉลิมฉลองเฉพาะชาวญี่ปุ่นเท่านั้น นักท่องเที่ยวที่มายังญี่ปุ่นที่สนใจจะเก็บเกี่ยวประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ล้ำลึกยังสามารถเลือกที่จะพักอยู่ภายในวัดได้ ซึ่งก่อนหน้านี้ทำได้เฉพาะพระที่ปฏิบัติวินัยเคร่งครัด แต่ในตอนนี้นักท่องเที่ยวสามารถพักค้างคืนและได้ชมการทำวัตรของพระในตอนเช้าภายในห้องโถงของวัด ซึ่งในบางวัดนั้นยังมีหลักสูตรการฝึกนั่งสมาธิอีกด้วย (บริษัท หลักทรัพย์การลงทุน อีสท์สปริงจำกัด, 2023)

จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าเทศกาลและพิธีกรรมในประเทศญี่ปุ่นมีความหลากหลายและสะท้อนถึงวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเทศกาลเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นการเฉลิมฉลองเพื่อสร้างความสุขให้กับผู้ร่วมงานเท่านั้น แต่ยังเป็นการสะท้อนถึงความเชื่อ ความศรัทธา และวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นที่ผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับธรรมชาติ ศาสนา และความเป็นชุมชน สิ่งที่น่าสังเกตเกี่ยวกับเทศกาลของญี่ปุ่นคือการที่หลายเทศกาลมีรากฐานมาจากศาสนาชินโต ซึ่งเป็นศาสนาดั้งเดิมของญี่ปุ่น ศาสนาชินโตเชื่อในเรื่องการเคารพธรรมชาติและวิญญาณบรรพบุรุษ ส่งผลให้พิธีกรรมในเทศกาลต่าง ๆ มักมีการบูชาเทพเจ้าและธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น เทศกาลโอบัง ที่เป็นการรำลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเคารพและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคนที่ยังมีชีวิตอยู่กับบรรพบุรุษ ในมุมมองนักวิชาการทางด้านวัฒนธรรมญี่ปุ่นหลายคนมองว่าเทศกาลเช่นนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและการสืบสานวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น (Yoshida, 2023) นอกจากนี้ นักวิชาการทางด้านสังคมวิทยาได้เสนอแนวคิดที่ว่าพิธีกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ของญี่ปุ่นยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างวิถีชีวิตที่เป็นไปตามหลักเหตุผลของโลกสมัยใหม่กับความเชื่อและความศรัทธาที่เป็นส่วนหนึ่งของ

วัฒนธรรมดั้งเดิม (Takahashi, 2022) เช่นในเทศกาลกiong (Gion Matsuri) ที่เป็นหนึ่งในเทศกาลที่สำคัญที่สุดในเกียวโต ไม่เพียงแต่จะมีการเฉลิมฉลองด้วยการแห่ขบวนยะไต แต่ยังมีพิธีกรรมทางศาสนาชินโตที่เกี่ยวข้องกับการขอพรเพื่อให้ปกป้องเมืองจากภัยพิบัติ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าคนญี่ปุ่นยังคงให้ความสำคัญกับการขอพรจากเทพเจ้าแม่ในสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น นักวิจัยยังได้ตั้งข้อสังเกตว่าพิธีกรรมและเทศกาลในญี่ปุ่นยังมีบทบาทในการสร้างและส่งเสริมเศรษฐกิจของท้องถิ่น เช่น เทศกาลหิมะซัปโปโร (Sapporo Snow Festival) ในฮอกไกโด ซึ่งเป็นเทศกาลที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น เทศกาลนี้ไม่เพียงแต่เป็นการแสดงถึงความสามารถทางด้านการศิลปะการแกะสลักน้ำแข็ง แต่ยังเป็นโอกาสที่ทำให้เมืองซัปโปโรได้เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ (Tanaka, 2023) ท้ายที่สุดเทศกาลและพิธีกรรมเหล่านี้ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่นให้กับคนรุ่นใหม่และชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ เทศกาลเนบута (Nebuta Matsuri) เป็นตัวอย่างหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกให้ได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความพิเศษและไม่เหมือนใคร ดังนั้น เทศกาลและพิธีกรรมในญี่ปุ่นจึงมีคุณค่ามากกว่าการเฉลิมฉลองเพียงชั่วคราว แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการอนุรักษ์วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่ทำให้ญี่ปุ่นยังคงมีความโดดเด่นในระดับสากล

เทศกาลทานาบาตะ

ขนบธรรมเนียมและประเพณีของญี่ปุ่นที่ปฏิบัติกันมาหลายศตวรรษในเดือนกรกฎาคม เดือนกรกฎาคมมีอีกชื่อหนึ่งในภาษาญี่ปุ่นว่า Tanabatazuki (七夕月), Fumizuki (文月), Ominateshizuki (女郎花月) ในเดือนนี้มียานเทศกาลสำคัญคือเทศกาลทานาบาตะ(七夕) งานเทศกาลทานาบาตะ เป็นงานเทศกาลที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในญี่ปุ่น เป็นงานเทศกาลที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน และถูกนำมาแพร่หลายในญี่ปุ่น แต่เดิมจะอิงตามปฏิทินจันทรคติ ซึ่งช้ากว่าปฏิทินเกรกอเรียนประมาณหนึ่งเดือน อย่างไรก็ตาม ในประเทศญี่ปุ่นจะมีการเฉลิมฉลองทั่วประเทศในวันที่ 7 กรกฎาคมตามปฏิทินเกรกอเรียน เป็นการเฉลิมฉลองการพบกันของเจ้าหญิงทอผ้า(Orihime) และชายเลี้ยงวัว(Hikoboshi) ชาวญี่ปุ่นจะเขียนความปรารถนาและความฝันของตนลงบน tanzaku ซึ่งเป็นกระดาษยาวหลากหลายสีลักษณะสีเหลี่ยมผืนผ้าสำหรับเขียนบทกวีของญี่ปุ่น ประเพณีนี้มีมาตั้งแต่สมัยเอโดะ และทันซาคูมีทั้งหมด 5 สี ได้แก่ เขียว แดง เหลือง ขาว และดำ เมื่อเขียนคำอธิษฐานลงบนทันซาคูแล้ว ให้นำไปผูกไว้กับต้นไผ่ เทศกาลทานาบาตะถือเป็นหนึ่งในเทศกาลที่สำคัญที่สุดในญี่ปุ่น และเทศกาลทานาบาตะที่ใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น 4 แห่ง ได้แก่ เทศกาลทานาบาตะของเซ็นได จังหวัดมิยางิ, เทศกาลอันโจทานาบาตะ ขงจังหวัดไอจิ, เทศกาลอิราทสึเกะทานาบาตะ และเทศกาลซากามิฮาระ ทานาบาตะของจังหวัดคานากาวา ในช่วงงานเทศกาลตามถนน และพื้นที่ต่าง ๆ จะถูกประดับด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ของงานเทศกาลทานาบาตะ เช่น โคมไฟหลากหลายสี (IKIDANE NIPPON, 2021) เทศกาลทานาบาตะได้รับอิทธิพลจากตำนานเจ็ดนางฟ้าจากประเทศจีนตำนานมีหลายหลายรูปแบบ บางรูปแบบได้ถูก

รวมอยู่ในตำนานหมื่นใบไม้ ซึ่งเป็นหนังสือรวบรวมบทกลอนเก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่น รูปแบบของตำนานที่ถูกกล่าวขานมากที่สุดก็คือ นางฟ้าโอริฮิเมะเป็นลูกสาวของกษัตริย์แห่งท้องฟ้า (หรือจักรวาล) ทำหน้าที่ทอผ้าอยู่ที่แม่น้ำอาmanoโคะวะ ท่านพ่อชอบฝีมือการทอผ้าของเธอแม้ว่าเธอจะทำงานอย่างหนักทุกวันแต่มันก็ไม่ได้ทำให้เธอมีความสุข เพราะไม่ได้พบหรือได้หลงรักชายใดเลย กษัตริย์แห่งท้องฟ้าผู้หวังใยลูกสาวเลยได้จัดการให้เธอได้พบกับอิโกโบชิผู้เลี้ยงวัวอาศัยอยู่อีกฝั่งของทางช้างเผือก เมื่อทั้งคู่ได้พบกันไม่นานนักทั้งคู่ก็ได้หลงรักกัน และได้แต่งงาน เมื่อแต่งงานแล้วนางฟ้าโอริฮิเมะก็ไม่ได้ขียนทอผ้าดังที่เคย ส่วนอิโกโบชิก็ได้ปล่อยให้วัววิ่งเล่นไปทั่วสวรรค์ ด้วยความโกรธ กษัตริย์แห่งท้องฟ้าจึงได้แยกทั้งคู่ไม่ให้พบกัน กีดกันโดยทางช้างเผือก นางฟ้าโอริฮิเมะเสียใจจากการสูญเสียสามีจึงได้ขอร้องบิดาของตนให้ได้เจอกับสามีของนางอีกครั้ง บิดาพ่ายแพ้น้ำตาของลูกสาวจึงยอมให้ทั้งคู่สามารถเจอกันได้ในวันที่เจ็ดเดือนเจ็ดของทุกปี แต่จะสามารถพบได้ก็ต่อเมื่อเธอทำงานอย่างหนักและทอผ้าจนเสร็จ เมื่อถึงเวลาที่จะได้พบกันอีกครั้งแรก ทั้งคู่ไม่สามารถข้ามทางช้างเผือกมาพบกันได้เนื่องจากไร้ซึ่งสะพานข้ามทางช้างเผือก เมื่อรู้ดังนั้น นางฟ้าโอริฮิเมะได้ร้องไห้อย่างหนักจนฝนงอกทางเดินได้เข้ามาหาด้วยความสงสารและสัญญาว่าจะสร้างสะพานโดยใช้ปีกของพวกมันช่วยกัน จนเธอสามารถข้ามทางช้างเผือกได้ มีคนกล่าวไว้ว่าถ้าในวันทานาบาตะปีไหนเกิดฝนตก เหล่าฝูงนกทางเดินจะไม่สามารถช่วยเป็นสะพานในปีนั้นได้ จะทำให้ทั้งคู่ต้องรออีกถึงปีหน้าเพื่อที่จะได้พบกันอีก (Nakamura, 2023)

ในแง่มุมที่น่าสนใจของเทศกาลทานาบาตะคือการที่ผู้คนเขียนคำอธิษฐานลงบนกระดาษแทนซะกุ (Tanzaku) ซึ่งเป็นกระดาษแผ่นเล็ก ๆ ที่มักจะมีสีสันหลากหลาย จากนั้นนำกระดาษไปแขวนบนกิ่งไม้ไผ่ ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญเติบโตและความแข็งแรง เทศกาลนี้ไม่เพียงแต่เป็นโอกาสให้ผู้คนได้อธิษฐานขอพรในสิ่งที่ตนเองต้องการ แต่ยังสะท้อนถึงความเชื่อในเรื่องของพลังแห่งการอธิษฐานและความหวัง นักวิชาการทางด้านสังคมวัฒนธรรมได้ตั้งข้อสังเกตว่า การเขียนคำอธิษฐานในเทศกาลทานาบาตะนั้นเป็นการสะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่นที่มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและมีความหวังในการเปลี่ยนแปลงชีวิตให้ดีขึ้น (Tanaka, 2023) อีกประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับเทศกาลทานาบาตะคือการที่เทศกาลนี้มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับการเป็นโอกาสในการกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่น นักวิจัยทางเศรษฐกิจได้ชี้ว่าเทศกาลทานาบาตะในเมืองเซนได (Sendai) ซึ่งเป็นเทศกาลที่ใหญ่ที่สุดในญี่ปุ่น ไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น (Yamamoto, 2022) เทศกาลทานาบาตะในเซนไดนั้นมีการจัดขบวนแห่ การแสดงดนตรี การจำหน่ายอาหารและของที่ระลึก ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมเฉลิมฉลอง แต่ยังเป็นการสร้างโอกาสทางการค้าสำหรับธุรกิจท้องถิ่น อย่างไรก็ตามนักวิชาการทางด้านวัฒนธรรมบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในยุคปัจจุบัน เทศกาลทานาบาตะอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างจากความหมายดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและตำนานโบราณ มีการตั้งข้อสังเกตว่าบางครั้งเทศกาลได้กลายเป็นเครื่องมือทางการค้าหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากกว่าจะเน้นถึงความหมายเชิงศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิม (Suzuki, 2022) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ความหมายทางวัฒนธรรมบางประการอาจถูกปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการและแนวโน้มทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าบางคนจะมองว่าเทศกาล

ทานาบาตะได้มีการเปลี่ยนแปลง แต่การเฉลิมฉลองในปัจจุบันยังคงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเทศกาลที่เชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน และเป็นการส่งเสริมความหวังและความฝันของผู้คนทุกเพศทุกวัย ซึ่งการที่ผู้คนยังคงเขียนคำอธิษฐานและขอพรนั้นแสดงให้เห็นถึงการสืบทอดความเชื่อและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่แม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

สรุปได้ว่าเทศกาลทานาบาตะเป็นหนึ่งในเทศกาลที่สำคัญของญี่ปุ่นที่ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความเชื่อและตำนานที่มีมาแต่โบราณ แต่ยังเป็นโอกาสในการเชื่อมโยงคนในชุมชนและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น แม้ว่าเทศกาลนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างในยุคปัจจุบันแต่ความหมายของการเฉลิมฉลองและความหวังในการพัฒนาชีวิตยังคงเป็นจุดที่ทำให้เทศกาลนี้ยังคงมีความสำคัญในสังคมญี่ปุ่น

การพัฒนาเทศกาลทานาบาตะสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

เทศกาลทานาบาตะไม่ได้เป็นเพียงแค่การเฉลิมฉลองทางวัฒนธรรม แต่ยังมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของญี่ปุ่น ผู้ประกอบการและหน่วยงานท้องถิ่นนำพิธีกรรมนี้มาพัฒนาให้เข้ากับเศรษฐกิจ โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจำหน่ายสินค้าแบบดั้งเดิม การจัดงานศิลปะและงานหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลทานาบาตะ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์สินค้าใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงกับเทศกาลนี้เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นและเศรษฐกิจของประเทศ (Tanaka, 2023) การพัฒนาเทศกาลทานาบาตะ (Tanabata) ให้เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นแนวทางที่น่าสนใจและมีศักยภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของท้องถิ่นและประเทศญี่ปุ่นให้เติบโตอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณค่าซึ่งการพัฒนาเทศกาลทานาบาตะสามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้เป็นอย่างดี ผ่านการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีและการออกแบบที่ทันสมัย เทศกาลทานาบาตะในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในเมืองเซนได (Sendai) ได้มีการพัฒนาเทศกาลให้มีความหลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและเพิ่มโอกาสในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น นักวิจัยทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเชื่อว่า การนำเทศกาลที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมมาปรับใช้ในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะช่วยสร้างโอกาสให้ธุรกิจท้องถิ่นเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ เช่น การออกแบบงานฝีมือท้องถิ่น การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ใช้แรงบันดาลใจจากเทศกาล หรือการพัฒนาสถานที่จัดงานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Yamashita, 2023) นักวิชาการด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้แสดงข้อคิดเห็นว่า การปรับเทศกาลทานาบาตะเข้าสู่บริบทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นไม่ใช่เพียงแค่การจัดงานเฉลิมฉลองเพียงปีละครั้งเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสร้างสรรคประสพการณ์ที่หลากหลายที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาร่วมงานทุกช่วงเวลาของปี โดยใช้การจัดแสดงแสงสี เสียง และเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำให้กับผู้เข้าชม นักวิชาการชี้ให้เห็นว่า เทศกาลนี้สามารถพัฒนาไปเป็นงานที่มีความยั่งยืนและเป็นเอกลักษณ์ หากมีการจัดการเชิงกลยุทธ์และสร้างเครือข่ายธุรกิจร่วมกันในชุมชน (Nakamura, 2022) ตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือการที่เมืองเซนไดได้นำเทศกาลทานาบาตะมาพัฒนาเป็นงานที่ไม่เพียงแต่เฉลิมฉลองความรักและความศรัทธาตาม

ตำนาน แต่ยังเชื่อมโยงกับการพัฒนาทางด้านศิลปะและเทคโนโลยี เช่น การจัดการแสดงแสงไฟในยามค่ำคืน ซึ่งใช้เทคโนโลยีการฉายภาพสามมิติ (3D Projection Mapping) ทำให้เทศกาลมีความทันสมัยและเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวในทุกเพศทุกวัย นอกจากนี้ การพัฒนาพื้นที่จัดงานให้เป็นจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่มีการผสมผสานศิลปะการออกแบบสมัยใหม่กับศิลปะดั้งเดิม ก็ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างมาก (Matsuda, 2023) ในมุมมองของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เทศกาลทานาบาตะยังเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งในระดับประชาชนภายในประเทศและนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยใช้เทศกาลเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่เรื่องราวของวัฒนธรรมญี่ปุ่นและตำนานที่เกี่ยวข้องกับทานาบาตะ การนำเสนอข้อมูลและประสบการณ์เกี่ยวกับเทศกาลในรูปแบบที่น่าสนใจและสร้างสรรค์ เช่น การใช้แอปพลิเคชันเสมือนจริง (AR) หรือการจัดเวิร์กช็อปเกี่ยวกับการทำกระดาษแทนเซกุ (Tanzaku) จะช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น (Ono, 2023) อย่างไรก็ตามการพัฒนาเทศกาลทานาบาตะเข้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนทางวัฒนธรรมด้วย เพื่อให้เทศกาลยังคงรักษาเอกลักษณ์และความสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ การใช้ประโยชน์ทางการค้าและเศรษฐกิจไม่ควรจะไปเบียดบังหรือทำลายความหมายที่แท้จริงของเทศกาล นักวิชาการด้านวัฒนธรรมบางคนได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในการพัฒนาเทศกาลไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควรจะให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการรักษาความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม (Yoshikawa, 2022)

ดังนั้นการพัฒนาเทศกาลทานาบาตะสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการส่งเสริมทั้งเศรษฐกิจและวัฒนธรรม หากมีการจัดการอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับผู้เข้าชมเทศกาล การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับธุรกิจท้องถิ่น และการรักษาความหมายและคุณค่าของเทศกาลดั้งเดิมให้คงอยู่ไปพร้อมกับการพัฒนาในยุคปัจจุบัน

5. บทสรุป

6. บทความนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) เกี่ยวกับความสำคัญของเทศกาลทานาบาตะ ซึ่งเป็นเทศกาลที่มีความเชื่อมโยงกับตำนานและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นอย่างลึกซึ้ง โดยหลักสำคัญของเทศกาลนี้คือการแสดงความเชื่อในเรื่องความรักและความหวังผ่านการเขียนคำอธิษฐานลงบนกระดาษแทนเซกุ (Tanzaku) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเทศกาลทานาบาตะมีศักยภาพในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในการส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่น และสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ในด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมและการศึกษา หลายเมืองในญี่ปุ่นได้นำเทศกาลนี้มาเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้โรงเรียนและมหาวิทยาลัยบางแห่งยังนำเทศกาลทานาบาตะมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นและการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ผ่านกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับตำนาน ควรให้ความสำคัญกับการ

รักษาสสมดุลระหว่างการพัฒนาเทศกาลเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้คนที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณีเก่าแก่ของประเทศญี่ปุ่นและจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมดั้งเดิมของญี่ปุ่นให้สืบทอดต่อไปได้อย่างยาวนาน

7. เอกสารอ้างอิง

- กิริพัฒน์ เขียนทองกุล และ นรชิต จิรสิทธิ์ธรรม. (2022). การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ: แนวคิดพัฒนาทางการเมือง ความเป็นพลเมือง และการศึกษา. วารสารธรรมศาสตร์ปริทัศน์, 35(2), 1-20.
- บริษัท หลักทรัพย์จัดการลงทุน อีสท์สปริงจำกัด. (2023). ญี่ปุ่น: ประเพณีที่มั่นคงยั่งยืนในยุคปัจจุบัน. สืบค้น กุมภาพันธ์ 12, 2568 จาก <https://www.eastspring.co.th/insights/japan-sustaining-traditions-in-modern-times>
- องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2024) "ทุนใหญ่ญี่ปุ่น" ตกขบวน "เทคโนโลยี" สะเทือน "ดุลแห่งอำนาจโลก". สืบค้น กุมภาพันธ์ 15, 2567 จาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/348878?utm_source=chatgpt.com
- IKIDANE NIPPON, (2021). ขนบธรรมเนียมและประเพณีของคนญี่ปุ่นในเดือนกรกฎาคม. สืบค้น กุมภาพันธ์ 13, 2567 จาก <https://ikidane-nippon.com/th/features/a00947>
- Japan National Tourism Organization [JNTO], (2023) รวมเทศกาลทานาบาตะ. สืบค้น กุมภาพันธ์ 13, 2567 จาก <https://www.jetro.go.jp/en/reports/japan2023.html>
- Japan National Tourism Organization [JNTO], (2022). เทศกาลทานาบาตะเมืองเซนได. สืบค้น กุมภาพันธ์ 13, 2567 จาก <https://www.jnto.or.th/newsletter/tanabata-festival/>
- Matsuda, K. (2023). The integration of art and technology in the Sendai Tanabata Festival. Journal of Creative Economy and Culture, 12(2), 75-90.
- Nakamura, T. (2022). Strategic development of local festivals in Japan: Opportunities and challenges. Journal of Cultural Studies, 30(1), 101-115.
- Nakamura, K. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมญี่ปุ่น. โตเกียว: สำนักพิมพ์ญี่ปุ่นศึกษา.
- Ono, S. (2023). Educational aspects of Tanabata and the role of creative economy in cultural transmission. Journal of Japanese Studies, 18(4), 45-62.
- Suzuki, M. (2022). Modern commercialization of traditional festivals: The case of Tanabata. Japanese Cultural Review, 29(1), 45-59.
- Takahashi, H. (2022). Cultural significance of Japanese rituals in modern society. Tokyo University Press.
- Tanaka, H. (2023). The cultural significance of wish-making in Tanabata Festival. Journal of Social and Cultural Studies, 15(2), 101-112.

- Yoshida, K. (2023). Continuity of traditional values through festivals in Japan. *Journal of Asian Studies*, 34(2), 123-137.
- Yamamoto, S. (2022). Economic impacts of local festivals in Japan: A case study of Sendai Tanabata. *Journal of Economic Development in Japan*, 24(3), 89-103.
- Yamashita, M. (2023). The role of local festivals in promoting creative economy: A case study of the Tanabata Festival in Sendai. *Journal of Economic Development*, 28(3), 55-68.
- Yoshikawa, H. (2022). Cultural sustainability in the age of globalization: Balancing tradition and economic development in Japanese festivals. *Journal of Asian Cultural Studies*, 25(2), 123-136.